

PROF.DR JASMINKA GRADAŠČEVIĆ-SIJERČIĆ

**“BORAČKO-INVALIDSKA ZAŠTITA
U SISTEMU SOCIJALNE SIGURNOSTI”**

Sarajevo, 24. 04. 2018.godine

SADRŽAJ

- 1.Uvodne napomene
- 2.Pojmovno određenje boračke zaštite
- 3.Sistem pravne zaštite
  - 3.1.Normativni okvir
  - 3.2.Elementi pravnih odnosa boračko-invalidske zaštite
  - 3.3.Prava u sistemu boračko-invalidske zaštite

UVODNE NAPOMENE - ORUŽANI SUKOBI

- ◉ Oružani sukobi su realnost čovječanstva – pojava koja je u velikoj mjeri obilježila njegov razvoj.
- ◉ Pavo na rat — tj. agresija — stavljeno je van zakona.
- ◉ U suvremenom međunarodnom pravu, posebno u doktrini, postoji gotovo konsenzus u pogledu apsolutne zabrane **jednostrane upotrebe sile od strane država, osim u samoodbrani**. Ta je zabrana sadržana kako u Povelji UN tako i u drugim najvažnijim univerzalnim i regionalnim međunarodnopravnim dokumentima, kao i u običajnom međunarodnom pravu.
- ◉ Zabrana upotrebe sile predviđena je čl. 2. st. 4. Povelje UN po kojem se „svi članovi u svojim međunarodnim odnosima uzdržavaju od pretnje silom ili upotrebe sile protiv teritorijalnog integriteta ili političke nezavisnosti svake države...”
- ◉ Definiciju agresije dala je Generalna skupština UN u rezoluciji 3314 (1974. godine): **agresija je upotreba oružane sile jedne države protiv suvereniteta, teritorijalnog integriteta ili političke nezavisnosti druge države ili na bilo koji drugi način koji je protivurečan Povelji UN.**

UVODNE NAPOMENE - ORUŽANI SUKOBI

- Čl. 51 Povelje UN: pravo na samoodbranu: „Ništa u ovoj Povelji ne umanjuje urođeno pravo/prirodno pravo na individualnu ili kolektivnu samoodbranu u slučaju oružanog napada.“
- Teorija pravednog rata je jedna od najutjecajnijih teorija o etici rata.
- Teorija pravednog rata može biti podijeljena na tri dijela, koji se u literaturi navode na latinskom: **ius ad bellum**, **ius in bello**, **ius post bellum**.

UVODNE NAPOMENE - ORUŽANI SUKOBI

- ⊙ Moderni oružani sukobi današnjice mogu se podijeliti u dvije osnovne skupine:
a)međunarodne i b)nemeđunarodne oružane sukobe.
- ⊙ Prema podacima međunarodnog Instituta za strateške studije u svijetu danas postoji ccc.40 oružanih sukoba.

RAT I ORUŽANI SUKOBI

- ◉ **Rat:** nasilan, oružani sukob između dviju ili više država, saveza ili većih društvenih skupina od kojih je barem jedna strana vojnički ustrojena, naoružana i opremljena.
- ◉ U širem smislu, rat je stanje organiziranoga, po trajanju unaprijed neograničenoga kolektivnog sukoba koje uključuje nasilne, ali i nenasilne neprijateljske čine.
- ◉ U pravu i nekim drugim društvenim naukama za rat se koristi izraz »oružani sukob«.
- ◉ Kako bi ga se razlikovalo od drugih oblika kolektivnoga nasilja, savremena nauka uvodi i element **smrtonosti** (najčešće 1000 poginulih u borbama tokom jedne godine ili za trajanja sukoba ako je kraći od godine dana).

UVOD

- ◉ Posljedice koje društvu ostaju nakon ratnih dešavanja: ljudske žrtave, materijalna razaranja, veliki broj učesnika rata koje je potrebno uključiti u mirnodobski život.
- ◉ Da bi se iz postratnog formiralo građansko društvo potrebno je najpre suočiti se sa najnovijom historijom, odnosno suočiti se sa ratnim činjenicama koje velikim dijelom oblikuju svakodnevicu, ali i tip društva.
- ◉ Rat i njegovi akteri postaju zajednička prošlost i dio kolektivnog identiteta društvene zajednice , a ne samo prošlost i identitet učesnika ratova.
- ◉ Odnos: **društvo – rat – učesnici rata** je odnos međusobne čvrste povezanosti.

UVOD

- ◉ Učesnici rata suočavaju se sa brojnim problemima prilikom tranzicije iz ratne situacije u civilni život.
- ◉ Probleme možemo podeliti na nekoliko kategorija, a posebno je važno naznačiti medicinske – odnose se na posledice ranjavanja i zadobijanja fizičkih trauma koje često sa sobom povlače i invaliditet; organske bolesti prouzrokovane teškim uvjetima službe i ozbiljne psihičke teškoće.

VAŽNO

- Učesici rata često gube povjerenje u civilne norme i vrednosti društva koje ih je poslalo u rat, a koje u periodu mira, po njihovoj procjeni, ne želi da se bavi njihovim problemima nastalim kao posledica rata.
- Okolnosti u kojima nastaju problemi: učesnici rata smatraju da im društvo i država duguju zahvalanost ili bar uvažavanje za njihovu žrtvu, društvo nije spremno da ih prihvati, već veoma brzo nastavlja da živi po utvrđenim normama ponašanja ne izdvajajući žrtve rata iz tih normi.
- Moguće je da se i javnost okrene protiv njihovog učešća u ratu, čime dodatno bivaju stigmatizirani.

VAŽNO

- Veoma često, učesnici rata se nalaze u deprivilegovanim socijalnim grupama kao što su nezaposleni, korisnici socijalne pomoći ili oni koji žive na rubu egzistencije-kombinacija relacijske i distribucijske (materijalne) isključenosti.

BORAČKA ZAŠTITA- POJMOVNO ODREĐENJE

- ◎ **Postupci, mjere i aktivnosti kojima se štite ljudska prava u vrijeme rata i drugih oružanih sukoba, odnosno nakon rata i neposrede ratne opasnosti.**
- ◎ **Sistem socijalnog obezbjeđenja bivših boraca i drugih žrtava rata**

POJAM ŽRTVE RATA

- Razdoblje 20. stoljeća karakterizira ubrzani razvoj međunarodnog humanitarnog prava koje, pored osobama što direktno sudjeluju u neprijateljstvima, veliku pažnju posvećuje i kolateralnim žrtvama oružanih sukoba-civilima/svaka ona osoba koja nije pripadnik oružanih snaga.
- **Bivši borci**
- **Učesnici pokreta otpora**
- **Ratni zarobljenici**
- **Ratni i mirnodopski vojni invalidi**
- **Deportovana lica**
- **Ratne i mirnodopske vojne udovice i siročad**
- **Druge osobe određene nacionalnim zakonodavstvom**

MEĐUNARODNI STANDARDI KOJIMA SE ŠTITE LJUDSKA PRAVA U VRIJEME RATA I DRUGIH ORUŽANIH SUKOBA

Ženevske konvencije iz 1949.godine:

- (1) Ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu;
  - (2) Ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca oružanih snaga na moru;
  - (3) Ženevska konvencija o postupanju sa ratnim zarobljenicima,
  - (4) Ženevska konvencija o zaštiti civilnih lica u vrijeme rata,
- Dopunski akti iz 1977.g. uz Ženevske konvencije iz 1949 godine :
- Protokol I -zaštita žrtava međunarodnih oružanih sukoba;
  - Protokol II-zaštita žrtava unutrašnjih oružanih sukoba ;

Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948

3.SISTEM PRAVNE I INSTITUCIONALNE ZAŠTITE UČESNIKA RATA

- ◎ Učesnici rata imaju socijalna i ekonomska prava: pravo na odgovarajući zdravstveni tretman, stanovanje, zapošljavanje i socijalnu sigurnost.

SISTEM BORAČKE ZAŠTITE U BIH

- ◉ Uvjet:

Pravo može ostvarivati kategorija stanovništva koja se vezuje za: učešće u ratu u BiH od 1992-1995.

- ◉ Istitucionalni nadzor:

u FBiH: Ministarstvo za pitanja boraca i invalida odbrambenooslobodilačkog rata; u RS:

Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite; u BDBiH-Odjejenje za zdravstvo i ostale usluge

- ◉ Nosilac aktivnosti: Ministarstva

- ◉ Izvori sredstava: FBiH, bužeti kantona, RS i Distrikt,

3.1.NORMATIVNI OKVIR

- ◎ **ZAKONI**
- ◎ **PRAVILNICI**
- ◎ **INSTRUKCIJE**
- ◎ **NAREDBE**
- ◎ **ODLUKE**
- ◎ **UREDBE**
- ◎ **UPUTSTVA**

ZAKONI

- ⊙ [Zakon o pravima branilaca i članova njihovih porodica](#)
("Sl.novine FBiH" br. 33/04, 56/05,70/07,9/2010,90/17)
- ⊙ [Zakon o posebnim pravima dobitnika ratnih priznanja i odlikovanja i članova njihovih porodica](#)
("Sl.FBiH" br. 70/05, 61/06,9/2010,90/17)
- ⊙ [ZAKON o prijevremenom povoljnijem penzioniranju branitelja](#)
("Sl.novine FBiH", broj 43/13 /05.6.2013.)
- ⊙ [Zakon o provođenju kontrole zakonitosti korištenja prava iz oblasti braniteljsko-invalidske zaštite](#) ("Sl.novine FBiH", broj 82/09 /30.12.2009.)

VAŽNO

- ◎ **Zakon o pravima demobilisanih branilaca i članova njihovih porodica prestao važiti 01.05.2010.godine na osnovu Zakona o prestanku važenja Zakona o pravima demobilisanih branilaca i članova njihovih porodica ("Službene novine Federacije BiH" br.9/2010)**

PRAVILNICI

- ◉ Pravilnik o utvrđivanju procenta vojnog invaliditeta
- ◉ Pravilnik o ortopedskom dodatku vojnih invalida
- ◉ Pravilnik o dodatku za njegu i pomoć od strane drugog lica vojnih invalida
- ◉ Pravilnik o radu ljeakarskih komisija u postupku za ostvarivanje prava po zakonu o pravima branitelja i članova njihovih
- ◉ Pravilnik o formiranju i radu revizorskih timova za kontrolu i revizorskog tima za koordinaciju
- ◉ Pravilnik o načinu i postupku vođenja revizije
- ◉ Sporazum o suradnji u postupku medicinskog vještačenja zdravstvenog stanja

UREDBE

- ◉ [Uredba o privremenom preuzimanju dijela funkcija prijašnjeg Federalnog ministarstva obrane iz oblasti vojnih evidencija \(«Službene novine Federacije BiH», broj 67/13 /30.08.2013.\)](#)
- ◉ [Uredba o sadržaju, postupku i načinu izdavanja uvjerenja pripadnicima policije radi ostvarivanja prava po Zakonu o prijevremenom povoljnijem umirovljenju branitelja domovinskog rata “Službene novine Federacije BiH”, broj 60/13/2.8.2013.\)](#)
- ◉ [Uredba o načinu izdavanja uvjerenja o pripadnosti oružanim snagama, radi ostvarivanja prava po Zakonu o prijevremenom povoljnijem umirovljenju branitelja domovinskog rata \(«Službene novine Federacije BiH», broj 56/13 /19.7.2013, 70/13 od 11.09.2013.\)](#)
- ◉ [Uredba o obezbjeđenju sredstava za nabavku putničkih automobila ratnim vojnim invalidima 100% prve grupe \("Službene novine Federacije BiH", broj 58/06, 27.09.2006; 34/07 od 23-05.2007; 44/11; 10/14 od 07.02.2014\)](#)

VAŽNO

- ◉ FBiH: federalni propisi + kantonalni
(o dopunskim pravima)
- ◉ RS: entitetski propisi
- ◉ BDBiH: entitetski propisi (FBiH+RS) + propisi
BDBiH o dopunskim pravima

KANTONALNI PROPISI

1. Zdravstvena zaštita;
2. Banjsko i klimatsko liječenje;
3. Naknada putnih troškova i troškova za liječenje u inozemstvu;
4. Prava po osnovu preostale radne sposobnosti;
5. Participacija troškova za nabavku lijekova koji nisu na esencijalnoj listi;
6. Novčana naknada za vrijeme nezaposlenosti;
7. Stimulativne mjere i prednost pri zapošljavanju;
8. Prednost pri korištenju programa službe za zapošljavanje
9. Stimulativne mjere pri zapošljavanju i samozapošljavanju;
10. Prednost pri zakupu i otkupu poslovnog prostora;
11. Ostvarivanje penzije pod povoljnijim uslovima;
12. Prvenstvo upisa u obrazovne ustanove i besplatno školovanje;
13. Stipendiranje;
14. Prednost pri smještaju u đačke i studentske domove;
15. Pravo na besplatne obavezne udžbenike za redovno školovanje;

16. Stambeno zbrinjavanje i pomoć u stambenom zbrinjavanju;
  17. Pravo na participaciju troškova za priključak na infrastrukturne mreže (voda, električna energija);
  18. Pravo na stan u vlasništvo ;
  19. Uklanjanje arhitektonsko - urbanističkih barijera za ulazak i kretanje po stanu u invalidskim kolicima;
  20. Prioritet u dodjeli sredstava za povratak i održiv povratak;
  21. Participacija troškova naknade za dodijeljeno građevinsko zemljište na korištenje i naknade za uređenje gradskog građevinskog zemljišta;
  22. Besplatna i povlaštena vožnja;
  23. Participacija troškova dženaze-sahrane;
  24. Jednokratna pomoć;
  25. Podizanje nišana - nadgrobnih spomenika i spomen obilježja;
  26. Participacija u učešću na sportskim takmičenjima u invalidskom sportu;
  27. Posebna prava dobitnika ratnih priznanja i odlikovanja;
- Druga prava u skladu sa posebnim propisima;

3.2.ELEMENTI PRAVNIH ODNOSA U SISTEMU BORAČKE ZAŠTITE

- ⊙ Krug aktivno legitimiranih osoba/titulara prava
- ⊙ Osigurani rizik
- ⊙ Prava i obaveze
- ⊙ Zahtjev

TITULARI PRAVA

1. Učesnici oružanih snaga

```
graph TD; A[1. Učesnici oružanih snaga] --- B[Branjoci]; A --- C[Dobrovoljci]; A --- D[Organizatori otpora]; A --- E[Veterani];
```

Branjoci

Dobrovoljci

Organizatori
otpora

Veterani

KRUG TITULARA PRAVA-BRANIOCI

- ◉ **pripadnici Oružanih snaga** (Armije Republike Bosne i Hercegovine, Hrvatskog vijeća obrane i policije nadležnog organa unutrašnjih poslova),
- ◉ **učestvovali u odbrani** suvereniteta i cjelovitosti BiH od 18.09.1991. do 23.12.1996. godine, odnosno do prestanka neposredne ratne opasnosti, lice koje je **učestvovalo u pripremi za odbranu i u odbrani** Bosne i Hercegovine
- ◉ demobilizirani rješenjem nadležnog vojnog organa.

DOBROVOLJCI

- ◎ pripadnik vojnih jedinica koji je učestvovao u pripremi za odbranu i u odbrani Bosne i Hercegovine u periodu od **18.09.1991. do 09.04.1992. godine**, kao i drugo lice koje nije bilo vojni obveznik u vrijeme dobrovoljnog stupanja u Oružane snage i ostalo neprekidno u jedinicama do kraja rata ili je ranije demobilizirano od nadležnog vojnog organa.

ORGANIZATORI OTPORA

- lice koje je organizovalo i rukovodilo u pripremi za odbranu i u odbrani BiH, najmanje 100 dana, u periodu od 18.09.1991. do 09.04.1992. godine, i uz to bilo pripadnik Oružanih snaga ili državnih organa ili institucija vezanih za odbranu BiH najmanje dvije godine, a čiji je status potvrđen od strane Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata.

VETERANI

- lice koje je stupilo u Oružane snage od 18.09.1991. do 31.12.1992. godine, i ostalo neprekidno do 23.12.1995. godine, ili ranije demobilizirano od nadležnog vojnog organa.

DEMOBILIZIRANI BRANIOCI

- ◉ pripadnik Armije Republike Bosne i Hercegovine, Hrvatskog vijeća obrane i policije nadležnog organa unutrašnjih poslova koji je učestvovao u odbrani Bosne i Hercegovine od **18.09.1991.** (početak agresije na općinu Ravno) do **23.12.1996.** godine (prestanak neposredne ratne opasnosti) i koji je demobiliziran rješenjem nadležnog vojnog organa, kao i
- ◉ lice koje je učestvovalo u pripremi za odbranu i u odbrani Bosne i Hercegovine u periodu prije **18.09.1991.** godine, a koje je angažirano od nadležnih organa.

TITULARI PRAVA-VOJNI INVALIDI

RATNI VOJNI INVALID

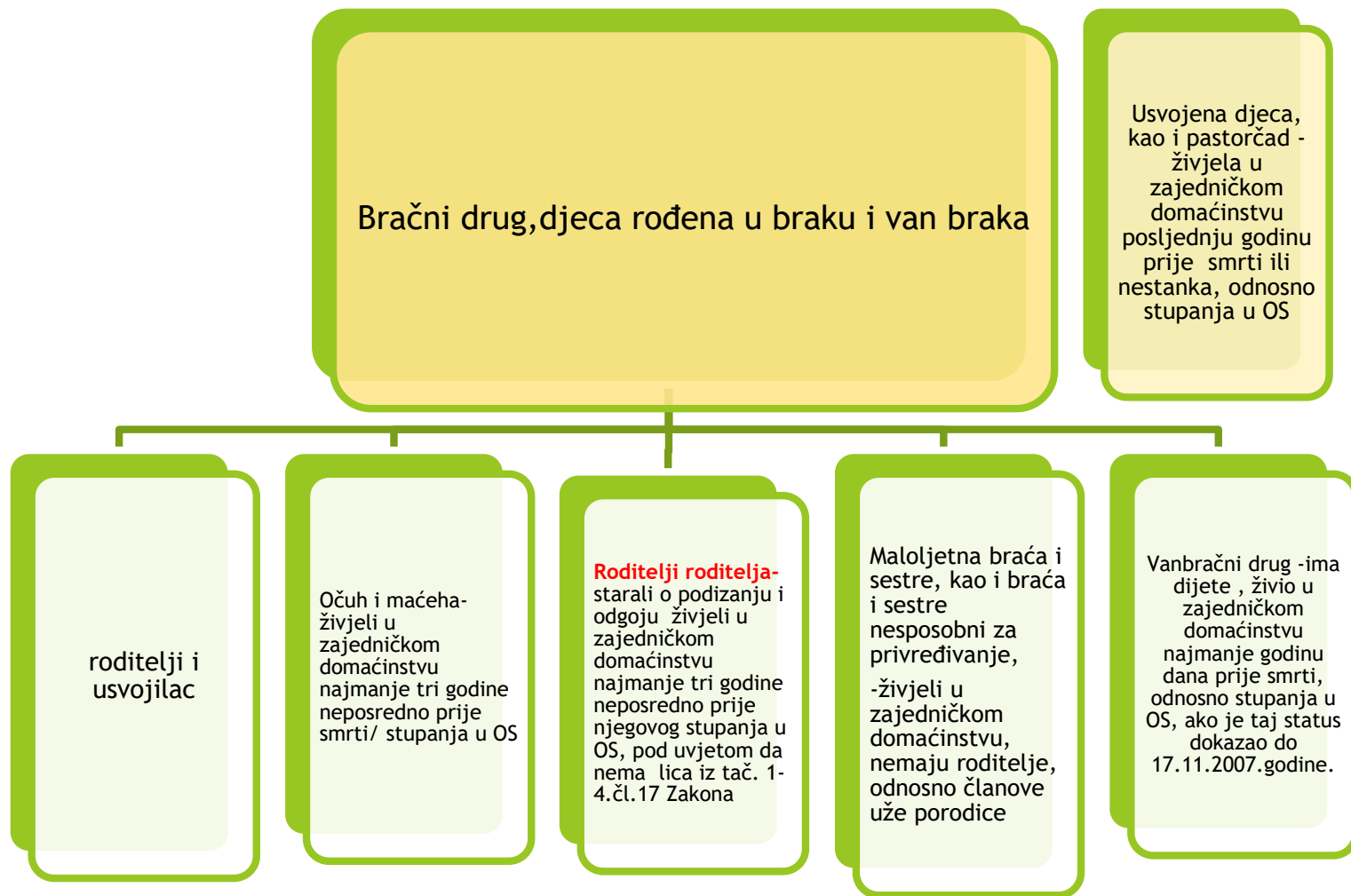
- Državljanin BiH /stranac
- Vršenje vojnih dužnosti u sastavu oružanih snaga u periodu rata i neposredne ratne opasnosti(18.09.1991 - 23.12.1996)
- Zadobijena rana,povreda, bolest ili pogoršanje bolesti s posljedicom oštećenje organizma najmanje 20%
- Razvrstavaju se na **deset grupa invalideiteta** prema stepenu oštećenja organizma izraženog u procentima
I grupa-100% invaliditet kojima je za redovan život potrebna njega i pomoć od drugog lica
II grupa-100% invaliditet,
III/ 90%.....
X-20% invaliditet

MIRNODOPSKI VOJNI INVALID

- **Vršenje vojnih dužnosti u miru nakon 24.12.1996.g., kao lice na odsluženju **vojnog roka, pitomac u vojnoj školi, pripadnik rezervnog sastava za vrijeme vojne vježbe****
- **Zadobijena rana ili povreda koja ima za posljedicu oštećenje organizma od najmanje 20% ili**
- **Bolest ili pogoršanje bolesti koja ima za posljedicu oštećenje organizma najmanje za 60%**

TITULARI PRAVA-ČLANOVI PORODICA POGINULOG, UMRLOG,NESTALOG BRANIOCA I UMRLOG RATNOG VOJNOG INVALIDA

3.2.PRAVA U SISTEMU BORAČKE ZAŠTITE

Prava branitelja

Prava ratnih vojnih invalida

Prava članova porodice poginulog,
umrlog, nestalog branitelja i umrlog
ratnog vojnog invalida

PRAVA BRANILACA

- ◉ novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti;
- ◉ pravo na osnovu preostale radne sposobnosti;
- ◉ stimulativne mjere i prednost pri zapošljavanju;
- ◉ prednost pri dodjeli kredita za podsticanje samozapošljavanja;
- ◉ povoljnije uvjete penzionisanja;
- ◉ obavezno osiguranje;
- ◉ zdravstvenu zaštitu;
- ◉ stambeno zbrinjavanje;
- ◉ subvencioniranje plaćanja naknada troškova korištenja građevinskog zemljišta;
- ◉ prednost pri upisu u obrazovne ustanove i pravo na osiguranje sredstava za nabavku udžbenika;
- ◉ prednost pri dodjeli stipendija i smještaju u studentske domove.

PRAVA RATNIH VOJNIH INVALIDA

- ◉ **Lična invalidnina/** mjesečni novčani iznos prema grupi vojnog invaliditeta osnovica= 867,50 KM - 100%/
- ◉ **Dodatak za njegu i pomoć od drugog lica**
- ◉ (vojni invalidi od I-IV grupe)
- ◉ **Ortopetski dodatak**(novčani iznos ratnim vojnim invalidima kod kojih postoji amputacija ekstremiteta, teško oštećenje funkcija ekstremiteta, gubitak vida na oba oka ili enukleacije jednog oka)
- ◉ **Druga prava**

LIČNA INVALIDNINA

- ◉ Pravo ratnih vojnih invalida koje se utvrđuje u mjesečnom iznosu prema grupi vojnog invaliditeta
- ◉ Mjesečni iznos lične invalidnine invalida od I do X grupe određuje se u procentu od osnovice (867,50 KM) i iznosi:

➤ I	100%
➤ II	73%
➤ III	55%
➤ IV	43%
➤ V	32%
➤ VI	18%
➤ VII	13%
➤ VIII	7%
➤ IX	6%
➤ X	5%

DODATAK ZA NJEGU I POMOĆ OD DRUGOG LICA

- Ovo pravo imaju samo ratni vojni invalidi od I-IV grupe koji su nesposobni za vršenje osnovnih životnih potreba bez pomoći drugog lica
- Radi ostvarivanja prava na dodatak za njegu i pomoć od drugog lica razvrstavaju se u tri stepena:
- Prvi stepen -ratni vojni invalidi I grupe
- Drugi stepen -ostali ratni vojni invalidi
- Treći stepen -ratni vojni invalidi II,III,IV grupe

Visina dodatka za njegu i pomoć utvrđuje se na osnovu utvrđene osnovice(867,50 KM) u slijedećem procentu:

- 1.stepen 100% osnovice
- 2.stepen 70% osnovice
- 3.stepen 50% osnovice

ORTOPEDSKI DODATAK

- ⦿ Pravo ratnih vojnih invalidia kod kojih je došlo do amputacije ekstremiteta ili teškog oštećenja ekstremiteta, kao i gubitka vida na oba oka ili enukleacije jednog oka
- ⦿ Razvrstavaju se u tri stepena (29%, 22%, 17% osnovice)

PRAVA ČLANOVA PORODICE POGINULUG, UMRLOG, NESTALOG BRANIOCA I UMRLOG RATNOG VOJNOG INVALIDA

- ⊙ Porodična invalidnina
- ⊙ Uvećana porodična invalidnina
- ⊙ Pomoć u slučaju smrti

PORODIČNA INVALIDNINA- ČL.20 ZAKONA

Članovi porodice poginulog, umrlog, nestalog branioca imaju pravo na porodičnu invalidninu pod sljedećim uvjetima:

- udovica kada navršši 45 godina života ili udoyac kada navršši 60 godina života, kao i prije navršenih 45 odnosno 60 godina života, ako ih nadležna ljezarska komisija proglašl trajno nesposobnim za rad, ili ako je djeci prestalo pravo prema Zakonu;
- djeca rođena u braku ili van braka, usvojenici i pastorčad do navršene 15. godine života, odnosno ako su na školovanju do kraja trajanja redovnog školovanja, a najkasnije do navršene 25. godine života, a ako su nesposobni za privređivanje - za vrijeme dok ta nesposobnost traje, pod uvjetom da je nesposobnost nastupila prije navršene 15. godine života odnosno 25. godine života, ukoliko su bila na redovnom školovanju. Ako je školovanje prekinuto zbog bolesti ili službe u Oruzanim snagama za vrijeme ratnog stanja, ova lica mogu se koristiti pravom na porodičnu invalidninu i za vrijeme bolovanja, odnosno službe u Oruzanim snagama za vrijeme ratnog stanja i to do navršene 25. godine života, a poslije toga najviše još za onoliko vremena koliko su izgubili od redovnog školovanja, ako je redovno školovanje produženo prije navršene 25. godine života;
- roditelji i usvojioci imaju pravo na porodičnu invalidninu iako su lica iz tačke 1. i 2. stava 1. ovog člana ostvarila to pravo;

- očuh i maćeha ukoliko nema lica iz stava 1. tačka 3. ovog člana koji su sa poginulim braniocem, odnosno umrlim ratnim vojnim invalidom živjeli u zajedničkom domaćinstvu najmanje tri godine neposredno prije njegove smrti, odnosno stupanja u Oružane snage. Očuh, maćeha i usvojlac koji ispunjavaju uvjete za priznavanje prava na porodičnu invalidninu imaju preče pravo od roditelja koji nije vršio roditeljske dužnosti u skladu sa zakonom;
- dedo i nana - po ocu i majci, koji su se starali o podizanju i odgoju lica od koga izvode pravo i sa kojim su živjeli u zajedničkom domaćinstvu najmanje tri godine neposredno prije njegovog stupanja u Oružane snage, pod uvjetom da nema lica iz tač. 1., 2., 3. i 4. ovog stava;
- maloljetna braća i sestre, kao i braća i sestre nesposobni za privređivanje, a čija nesposobnost je nastupila prije navršene 15. godine života, ako su sa njim živjeli u zajedničkom domaćinstvu do njegove smrti, odnosno do stupanja u Oružane snage i ukoliko nemaju roditelje, odnosno članove uže porodice;

ČL. 21.

- ⊙ Ličā iz člana 20. stav 1. tač. 1. i 2. ovog Zakona ostvaruju pravo na porodičnu invalidninu pod uvjetima, na način i u postupku utvrđenim ovim Zakonom, a iznos porodične invalidnine utvrđuje se od osnovice iz člana 12. stav 2. ovog Zakona kako sljedi:
  - ⊙ za jednog člana porodice u visini 43 % od osnovice;
  - ⊙ za dva člana porodice u visini 55 % od osnovice;
  - ⊙ za tri člana porodice u visini 60 % od osnovice;
  - ⊙ za četiri i više članova porodice u visini 65 % od osnovice.
- ⊙
- ⊙ Za lica iz člana 20. stav 1. tačka 1. ovog Zakona, koja nisu imala djecu a koja imaju prihod po osnovu radnog odnosa, penzije ili vršenja samostalne djelatnosti, porodična invalidnina iznosi 20 % od osnovice.
- ⊙ Izuzetno, od uvjeta iz člana 20. stav 1. ovog Zakona bračnom drugu, bez obzira na godine života, ako ne ostvaruje druge prihode, čija su djeca prestala biti korisnici prava na porodičnu invalidninu, prema ovom Zakonu, pripada pravo na porodičnu invalidninu u visini od 43 % od osnovice.
- ⊙ Prava iz stava 1. ovog člana pripadaju i članovima porodice nestalog branioca do njegovog proglašenja umrlim, a najduže dvije godine od dana stupanja na snagu ovog Zakona kada im prava prestaju, ukoliko u tom roku ne pokrenu postupak za proglašenje nestalog branioca umrlim.
- ⊙ Poslije smrti ratnog vojnog invalida od I do IV grupe koji je bio korisnik dodatka za njegu i pomoć od drugog lica, članovi porodice sa kojima je do njegove smrti živio u zajedničkom domaćinstvu pet godina prije njegove smrti, imaju pravo na porodičnu invalidninu na način i pod uvjetima utvrđenim u čl. 17., 20. i 21. ovog Zakona.
- ⊙ Poslije smrti ratnog vojnog invalida od II do VII grupe, čija smrt je posljedica rane, povrede ili oboljenja, po kom osnovu je ostvario pravo na ličnu invalidninu, članovi porodice sa kojima je živio u zajedničkom domaćinstvu pet godina prije njegove smrti imaju pravo na porodičnu invalidninu na način i pod uvjetima utvrđenim u čl. 17., 20. i 21. ovog Zakona.
- ⊙

UVEĆANA PORODIČNA INVALIDNINA

- ◉ Djeca poginulog, umrlog, nestalog branioca, bez oba roditelja imaju pravo na porodičnu invalidninu , odnosno uvećanu porodičnu invalidninu uvećanu za 35 % od osnovice za jedno dijete, 45% od osnovice za dvoje djece, 55% od osnovice za troje i više djece.
- ◉ Članovi porodice koji ispunjavaju uvjete za priznavanje prava na porodičnu invalidninu po osnovu dva ili više poginulih lica, imaju pravo na jednu porodičnu invalidninu po sopstvenom izboru uvećanu za 20% od osnovice za svako poginulo lice.
- ◉ Roditeljima kojima je poginulo jedino dijete, odnosno ako imaju jedno ili više djece koja su nesposobna za privređivanje, pod uvjetima iz zakona porodična invalidnina uvećava se za 30 % od osnovice.
- ◉ Ako porodičnu invalidninu koriste dva ili više članova porodice, porodična invalidnina pripada korisnicima na jednake dijelove.

POMOĆ U SLUČAJU SMRTI

- ⊙ Članovi porodice ratnog vojnog invalida koji su ostvarili pravo na porodičnu invalidninu i koji su sa tim licem u vrijeme do njegove smrti živjeli u zajedničkom domaćinstvu, imaju pravo na jednokratnu novčanu pomoć u visini 100% od osnovice ukoliko to pravo ne mogu ostvariti po drugom osnovu.
- ⊙ Jednokratnu novčanu pomoć može ostvariti samo jedno lice bez obzira na broj članova zajedničkog domaćinstva.

DRUGA PRAVA

- ◉ Zdravstvena zaštita
- ◉ Prioritetno rješavanje stambenih pitanja
- ◉ Povoljniji uvjeti ostvarivanja prava na penziju

POVOLJNIJI UVJETI OSTVARIVANJA PRAVA NA PENZIJU

- ◎ Pripadnici oružanih snaga koji su pod uvjetima i na način utvrđen federalnim propisima ostvarili status ratnog vojnog invalida, a kod kojih je utvrđena nesposobnost za privređivanje I. kategorije, isključivo kao posljedica oštećenja organizma zbog rane, povrede ili bolesti, po kom osnovu su ostvarili vojni invaliditet i kojima je priznat poseban staž u dvostrukom trajanju a koji nisu bili osiguranici u vrijeme stupanja u oružane snage, imaju **pravo na invalidsku penziju pod uvjetima propisanim u Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju.**
- ◎ Ratni vojni invalidi stižu pravo na punu starosnu penziju sa navršениh 35 godina penzijskog staža, bez obzira na godine života, odnosno pravo na starosnu penziju kad navrše 55 godina života i najmanje 20 godina penzijskog staža pod uvjetima i na način propisan Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju."

PRAVO NA POVOLJNIJE PENZIONISANJE POD UVJETIMA I NA NAČIN PROPISAN ZAKONOM MOGU OSTVARITI

- ◉ **Pripadnici Oružanih snaga** (ARBiH, HVO, MUP-a R BiH i HZHB) kojima je priznato učestvovanje u odbrani Bosne i Hercegovine u trajanju od najmanje tri godine i koji nisu dezertirali iz OSR BiH;
- ◉ Pravo na starosnu penziju izuzetno stižu u iznosu najniže penzije i prije navršenih 65 godina života, pod uvjetom da imaju najmanje 20 godina penzijskog staža i da su najmanje 12 mjeseci prije podnošenja zahtjeva za penzionisanje, bili na evidenciji Službe za zapošljavanje.
- ◉ Starosna penzija ostvaruje se tako da se od 65 godina života oduzima period koji je licu priznat u učestvovanju u odbrani BiH u jednostrukom trajanju.
- ◉ Ukoliko korisnik ima 20 godina penzijskog staža bez posebnog ratnog staža u dvostrukom trajanju, starosna penzija ostvaruje se tako da se od 65 godina života oduzima period koji je licu priznat u učestvovanju u odbrani BiH u dvostrukom trajanju pri čemu se poseban ratni staž priznaje u jednostrukom trajanju;
- ◉

PRAVO NA POVOLJNIJE PENZIONISANJE POD UVJETIMA I NA NAČIN PROPISAN ZAKONOM MOGU OSTVARITI

- **Ratni vojni invalidi** sa procentom invalidnosti 60% ili više koji su proglašeni vojno nesposobnim isključivo na osnovu ranjavanja na izvršenju borbenog zadatka, mogu ostvariti pravo na penziju u iznosu najniže penzije isplaćene za taj mjesec u skladu sa Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju;
- **Vojnici Oružanih snaga** Bosne i Hercegovine koji su najmanje dvije godine do 23.12.1995. godine bili pripadnici Armije RBiH ili Hrvatskog vijeća obrane, a na dan 01.01.2010. godine bili u vojnoj službi i kojima prestaje služba u skladu sa članom 101. stav (1) tačka c) Zakona o službi u Oružanim snagama BiH ("Sl.glasnik BiH", br.88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12).

PRAVO NA POVOLJNIJE PENZIONISANJE POD UVJETIMA I NA NAČIN PROPISAN ZAKONOM MOGU OSTVARITI

- ◎ **Pripadnici bivše vojske Federacije Bosne i Hercegovine** kojima je prestala služba u toku 2001. godine, te državni službenici i namještenici bivšeg Federalnog ministarstva odbrane koji su otpušteni, odnosno nije im produžen ugovor zbog racionalizacije i smanjenja brojnog stanja 2002. godine, ukoliko su u godini otpusta napunili 40 godina života i 20 godina penzijskog staža od čega tri godine muškarci, odnosno dvije godine žene efektivnog staža u toku rata koji se računa kao poseban staž u dvostrukom trajanju;

PRAVO NA POVOLJNIJE PENZIONISANJE POD UVJETIMA I NA NAČIN PROPISAN ZAKONOM MOGU OSTVARITI

- Pripadnici policije koji su najmanje 12 mjeseci (bez obzira na to je li to bilo u kontinuitetu) u periodu od 18.09.1991. godine do 23.12.1995. godine vršili dužnost i obavljali poslove komandanta-zapovjednika, komandira i načelnika (u jedinici specijalne borbene jedinice policijske stanice, u stanici policije kriminalističke službe javne bezbjednosti i centrima službi bezbjednosti, specijalnih borbenih jedinica odreda policije i centrima službi bezbjednosti MUP-a RBiH i Odjela za unutarnje poslove/MUP-a HZHB);

REGISTAR KORISNIKA BORAČKO- INVALIDSKE ZAŠTITE

◎ 92.529 korisnika

- ◎ Ratnih vojnih invalida: 47.965
- ◎ Članovi porodica poginulih branilaca: 39.613
- ◎ Dobitnici najviših ratnih proznanja: cca. 5000
- ◎ *Demobilisani nezaposleni branioci: cca. 85.000*